Ulkoministeriö Neuvostoraportti EU/6/2023-UM-132

Kirkinen Jenni 24.7.2023

EU/YUTP/EDUSKUNNALLE TIEDOTTAMINEN/Neuvostoraportti ulkoasiainneuvostosta 20.7.2023

Kokous

Ulkoasiainneuvosto 20.7.2023

Ulkoasiainneuvostossa pääaiheina olivat Venäjän hyökkäys Ukrainaan, Turkki sekä epävirallinen virtuaalitapaaminen Yhdysvaltojen ulkoministeri Blinkenin kanssa.

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan –asiakohdassa keskusteltiin EU:n turvallisuussitoumuksista Ukrainalle ja puolustusmateriaalituen jatkamisesta sekä Zelenskyin rauhansuunnitelman tukemisesta ja Mustanmeren viljasopimuksen raukeamisesta. Keskustelussa korostui EU:n ja jäsenvaltioiden vaikuttamistyön tärkeys, jotta Venäjän syyllisyys Ukrainaan hyökkäämisestä ja sotarikoksista ei jää kenellekään epäselväksi. Neuvostossa enemmistö jäsenvaltioista toivoi Euroopan rauhanrahaston (EPF) 8. tukipaketin nopeaa hyväksyntää sekä 3,5 miljardin euron lisäystä rahoitukseen Ukrainalle. Suuri osa jäsenmaista, ml. Suomi, toivotti ehdotuksen Ukrainan puolustusrahastosta tervetulleeksi todeten samalla, että tarvitaan lisätietoja ehdotuksesta kansallista päätöksentekoa varten. Keskusteltiin myös Venäjän jäädytettyjen varojen käyttämisestä.

Keskustelussa EU-Turkki suhteissa todettiin, että Turkki on EU:lle geopoliittisesti merkittävä kumppani. Tuettiin EU-Turkki -suhteiden tiivistämistä korostaen samalla sitä koskevaa ehdollisuutta liittyen mm. oikeusvaltioon, ihmisoikeuksien kunnioittamiseen, hyviin naapuruussuhteisiin sekä EU:n ulkopoliittisiin kantoihin liittymiseen. Esille nousi myös Kyproksen kysymyksen ratkaiseminen kansainvälisen oikeuden ja YK:n päätelauselmien puitteissa. Mahdollisina yhteistyöalueina nähdään tulliunioni, energia, vihreä siirtymä sekä terrorismin torjunta.

Yhdysvaltojen ulkoministeri Blinken ja EU:n ulkoministerit kävivät epävirallisen keskustelun virtuaalisesti. Keskustelussa nousi esille EU:n ja Yhdysvaltojen läheinen ja merkittävä yhteistyö, joka on lisääntynyt etenkin Venäjän hyökkäyssodan siivittämänä. Teknologian kehittäminen ja disinformaation torjuminen ovat merkittäviä yhteistyön aloja.

KE Borrell esitteli tiedonantoa taloudellisesta turvallisuudesta ja painotti sen ulko- ja turvallisuuspoliittisia vaikutuksia. Keskustelua taloudellisesta turvallisuudesta jatketaan seuraavassa ulkoasiainneuvostossa.

Venäjän sotilaallinen hyökkäys Ukrainaan

Ukrainan ulkoministeri Kuleba alusti keskustelua käymällä läpi tilannetta Ukrainassa sekä tuomitsemalla Venäjän vetäytymisen Mustanmeren viljasopimuksesta ja Odessaan kohdistuneet pommituksesta. Kuleba kiitti EU:ta ja jäsenvaltioita solidaarisuuskaistojen toiminnasta sekä pyysi niiden toiminnan kehittämistä ja laajentamista edelleen.

KE Borrell avasi EU-maiden sisäisen keskustelun toteamalla, että EU:n turvallisuussitoumukset täydentävät G7:n ja muiden kumppaneiden vastaavia sekä suositteli kaikkia jäsenvaltioita liittymään G7:n julistukseen. Ukrainan pidemmän aikavälin tukeminen vaatii rahaa ja siihen tulee varautua. Borrell esitteli alustavan ehdotuksen EPF:n alle luotavasta erillisestä 20 miljardin Ukrainan puolustusrahastosta.

Komissio painotti, että tuki Ukrainalle jatkuu ja nyt työskennellään ennakoitavan pitkän aikavälin tuen eteen. Ukrainan jälleenrakennussuunnitelma kytkeytyy vahvasti Ukrainan lähentymiseen EU:n kanssa ja etenemistä EU-polulla seurataan tarkasti.

Jäsenmaiden keskustelussa enemmistö piti tervetulleena ennakoitavaa pitkän aikavälin Ukrainatukea ja suuri osa jäsenmaista, ml. Suomi, toivotti ehdotuksen tervetulleeksi todeten samalla, että EUH:ilta odotetaan lisätietoja ehdotuksesta kansallista päätöksentekoa varten. Keskustelua käytiin rahoituksen muodoista EPF:n ja MFF:n välillä. Rauhansuunnitelma nähdään hyvänä lähtökohtana, jonka päälle rauha tulee lopulta rakentaa. Keskustelussa rauhansuunnitelmasta todettiin, että vaikuttamistyötä täytyy tehostaa, jotta rauhansuunnitelma saisi mahdollisimman laajan kansainvälisen tuen. EU-CELAC –huippukokous nähtiin esimerkkinä vaikuttamistyöstä, mutta huomioitiin, että työtä on vielä tehtävänä. Jäsenmaat tuomitsivat Venäjän Mustanmeren viljasopimuksesta vetäytymisen ja keskusteltiin vaihtoehtoisista väylistä ukrainalaisen viljan viennille ml. solidaarisuuskaistat. Osa jäsenmaista korosti pakotepaineen ylläpitämistä sekä pakotteiden kiertämisen estämistä. Toivottiin pikaista päätöstä 8. EPF-tukipaketista Ukrainalle. Keskustelua käytiin myös Venäjältä jäädytettyjen varjojen käytöstä.

Suomen puheenvuorossa todettiin, että Suomi tukee EU:n turvallisuussitoumuksien laatimista Eurooppa-neuvoston päätelmien pohjalta. Toivotetaan ehdotusta Ukrainan pidemmän aikavälin tukemiseksi tervetulleeksi ja odotetaan lisätietoja ehdotuksesta kansallista päätöksentekoa varten. 8. EPF-paketti tulisi hyväksyä ja EU:n tulee kasvattaa ammustuotantoaan sekä käynnistää ammusten yhteishankinnat. Tuetaan EU:n yhteisen kannan löytämistä Venäjän vastuuvelvollisuuden suhteen sekä työtä löytää ratkaisu Venäjän jäädytettyjen varojen hyödyntämiseksi. Venäjän keskeytettyä viljasopimuksen solidaarisuuskaistojen toiminta on tärkeää. Tulee jatkaa vaikuttamistyötä Venäjän narratiiviin vastaamiseksi ja tukea rauhansuunnitelmaa.

Turkki

Korkea edustaja Borrell totesi Eurooppa-neuvoston antaneen tehtäväksi komissiolle ja EUH:lle laatia eteenpäin katsovia ehdotuksia EU-Turkki –suhteesta. Turkin kanssa on erimielisyyksiä muun muassa Kyprokseen liittyen ja Turkin toiminnasta Syyrian ja Venäjän kanssa. Yhteisiä näkemyksiä EU:lla ja Turkilla on kuitenkin esimerkiksi rauhanpyrkimyksistä Etelä-Kaukasuksella, Afganistanista sekä yhteyspolitiikasta Keski-Aasiassa.

Komissio korosti, että Turkin positiivinen suhtautuminen Euroopan Unioniin on lisääntynyt Turkin maanjäristyksen jälkeen. EU antoi merkittävää apua Turkille. Komissio näkee, että Turkilla on ratkaiseva vaikutus Mustanmeren viljasopimuksessa ja itäisen Välimeren turvallisuudessa. Yhteistyötä voitaisiin lisätä turvallisuus, talous- ja muuttoliikesektoreilla. EU:n pitää kuitenkin pitää kiinni omista vaatimuksistaan ja kriteereistään.
Komissio korosti, että Turkin EU-jäsenyyspolulle on asetettu selkeitä ja ehdottomia vaatimuksia oikeusvaltioasioissa. Tulliunionin edistäminen nähdään hankalana, sillä Turkki ei ole vuosien saatossa tehnyt vaadittavia kahdenvälisiä kauppatoimia.

Jäsenvaltioiden keskustelussa toistettiin näkemys Turkista haastavana, mutta geopoliittisesti tärkeänä, kumppanina. Turkki on antanut positiivisia signaaleja yhteistyön kehittämisestä. Vuoropuhelua voitaisiin tehostaa liittyen esimerkiksi muuttoliikkeeseen, ilmastoon, energiaan ja vihreään siirtymään. Suhteiden tiivistämisessä korostetiin kuitenkin ehdollisuutta siten, että EU:n täytyy jatkaa arvojen, ihmisoikeuksien, oikeusvaltion, hyvien naapuruussuhteiden, yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittymisen, pakotteiden sekä niiden kiertämisen estämisen painottamista.

Suomen puheenvuorossa annetiin tuki vuoropuhelun tiivistämiselle liittyen muuttoliikkeeseen, talouteen, ilmastoon, energiaan, vihreään ja digitaaliseen siirtymään sekä ulkopoliittisiin teemoihin. Korostettiin, että EU:n täytyy jatkaa arvojen, ihmisoikeuksien, oikeusvaltion, hyvien naapuruussuhteiden ja yhteiseen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittymisen painottamista.

Epävirallinen keskustelu Yhdysvaltojen ulkoministeri Antony Blinkenin kanssa

UMI Blinken totesi, että kunnianhimon taso on noussut USA:n ja EU:n suhteissa. Suhde on hyvin tiivis, mikä näkyy muuan muassa vastaamisessa Venäjän hyökkäyssotaan, Ukrainan tukemisessa sekä suhtautumisessa Kiinaan. Puolustusyhteistyön lisäämistä tarvitaan ja disinformaation levittämiseen täytyy puuttua yhdessä. EU:n Global Gateway -aloite nähdään hyödyllisenä ja sen osalta halutaan jatkaa yhteistyötä. Länsi-Balkanin kehitystä täytyy seurata ja maita rohkaista tekemään tarvittavat reformit. Pidemmän aikavälin rauha taataan alueen integraatiolla Natoon ja EU:hun. Yhdysvallat tukee myös EU:n ja Turkin suhteiden lähentymistä.

KE Borrell totesi EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyön olevan merkittävää. Puolustusyhteistyön ja turvallisuuden saralla yhteistyön institutionaalinen vahvistaminen on vasta alussa, mutta sen kehittämistä pidetään erityisen tärkeänä.

Komissio toi puheenvuorossa esiin Ukrainan jälleenrakennuksen sekä Kiinaa koskevat strategiset keskustelut. EU-Yhdysvallat -suhteissa toivottiin yhteistyön lisäämistä ja yhteisiä tavoitteita, vastavuoroisuuden ja avoimuuden lisäämistä suhteissa sekä riskien vähentämistä.

Jäsenmaat korostivat puheenvuoroissaan ennen kaikkea EU:n ja USA:n yhteistyötä ja yhtenäisyyden merkitystä omien maantieteellisten painotustensa mukaisesti niin Venäjän hyökkäyssodan, Kiinan, Länsi-Balkanin, eteläisen naapuruston, Turkin, Afrikan, latinalaisen Amerikan sekä Etelä-Kaukasian osalta. Ukrainan osalta korostettiin kestävää ja oikeudenmukaista rauhaa sekä ruokaturvakysymyksiä Venäjän irtisanottua Mustanmeren viljasopimuksen. Puheenvuoroissa nostettiin esille EU:n solidaarisuuskaistat, joiden osalta yhtenäiset viestit globaaleille kumppaneille ovat tärkeitä. Kiinan osalta todettiin EU:n ja Yhdysvaltojen viestien yhtenäisyyden vaikuttaneen Kiinan suhtautumiseen Venäjän hyökkäyssotaan.

Suomen puheenvuorossa huomioitiin presidentti Bidenin vierailu Helsingissä ja todettiin transatlanttisen kumppanuuden olevan ulkopolitiikan prioriteetti. EU:n ja Yhdysvaltojen yhteistyö Venäjän ja Kiinan osalta sekä turvallisuus- ja puolustusasioissa on tärkeää. TTC:n rooli on keskeinen murroksteknologian kysymyksissä. Ukrainan tukemisen jatkaminen, pakotepaineen ylläpitäminen ja pakotteiden kiertämiseen puuttuminen on tärkeää. Yhteistyö Kiinan suhteen on tärkeää.

Taloudellinen turvallisuus

KE Borrell esitteli taloudellisen turvallisuuden strategian ulkosuhdeulottuvuuksia, jotka tulee huomioida osana taloudellisen turvallisuuden toimeenpanoa. Strategialla vaikutetaan EU:n globaaliin asemaan ja kolmansiin maihin. Toivotaan näkemyksiä, kuinka olemassa olevia YUTP-instrumentteja voitaisiin hyödyntää tehokkaammin. Keskustelua jatketaan seuraavassa ulkoasiainneuvostossa.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Elina Valtonen ja virkamiesvaltuuskunta